

Τὸ εἶναι, ποῦ σὰ σταναχωρέθηκα κ' ἐφυγα ἀπὸ τῆ Σμύρνης, ποῦ δὲ μ' ἀφήσανε νὰ μιλῶ ἀπὸ, γιατί ἔχουν ἐκεῖ αὐτιά κ' οἱ τοῖχοι, καὶ κατέβηκα στὴν Ἀθήνα, ποῦ μπορεῖς νὰ τῇ φωνάζης ὅσο θές τὴν ἀλήθεια, μὰ δὲν τυχαίνει πάντα νάχουν οἱ ἄλλοι αὐτιά,—ὁ φίλος μου ὁ Ταγκόπουλος, ὁ μεγάλος αὐτὸς παληκαρὸς τῆς πένης καὶ πρόμαχος τῆς Ἰδέας, μοῦ εἶχε διαλεγμένο ἀψηλὸ ἀψηλὸ κατοίκημα, γιὰ νὰ μπορῶ νὰ κοιτάζω ἀπὸ κεῖ τὴν Ἀ κ ρ ὀ π ο λ η. Ποῖν ἀκόμα μὲ καλογνωρίσῃ μὲ μάντεψε ὁ φίλος, γιατί, μὴ θαρροῖς, ἔχει καὶ αὐτὸς ψυχὴ ἀπὸ κείνες ποῦ β λ έ π ο υ ν.

Τὸ πιστεύεις; Κάθε στιγμή καὶ κάθε ὥρα ποῦ βρισκόμουν ὁρθὸς μὲς στὸ τρίπατο ἐκεῖνο φώλιασμα, καὶ ποῦ ὁ ἀλύπητος ἥλιος δὲ μ' ἄφινε νὰ βγῶ στεφανωμένος μὲ τῆς φαντασίας στεφάνι, νάκολοιθῶ τῆς φαντασίας Παναθηναϊκῆ συνοδεία, καὶ νά-νεβῶ, νὰ γονατίσω καὶ νὰ λατρεύω τῆς φαντασίας μὴν Ἀθηνᾶ,—πήγαινα καὶ ἀκουμποῦσα στὸν ἐξώστη μου, καὶ δίχως μιλιά, δίχως μῆτε νεῦρο μου νὰ σαλεύῃ, θώραγα, ὅλο θώραγα. Ἐλεγε καὶ ὁ ἀθάνατος Παρθενώνας εἶχε ἀπλωμένα οὐράνια φτερά, καὶ ζύγασε ἀνάλαφρος μέσα στὸν καταδιάφανο ἐκεῖνο αἰθέρα. Ἐλεγε καὶ εἶταν ἀνοικμένη ἡ λαμπρότερη σελίδα τῆς ἱστορίας τοῦ ἀνθρώπινου μεγαλείου, νὰ τῇ διαβάσῃ ὁ κόσμος καὶ νὰ λατρεύῃ. Εἶταν παρὰ πολλὴ ἡ λάμψη τῆς, καὶ παρὰ πολὺν τὸ ὕψος τῆς γιὰ νὰ τῇ διαβάσῃ. Στεκόμουν μόνον καὶ λάτρευα. Μόλις μόλις μπόρεσα μὲ ἰά λέξη νὰ βγάλω, — Γ α λ ή ν η. Τῇ γαλήνῃ ἐκεῖνῃ τῆς Ὑπέροτης Ὀμορφίης, τῆς ὑπέροτης ἀλήθειας. Κι ὅσο συλλογιόμουν, ἀγαπητή μου, πῶς στάθηκε αὐτὴ ἡ γαλήνῃ ἀνώτερη, δηλαδή δυνατοτέρα ἀπὸ τίς πρὸ φοβερὲς ἐθνικὲς μας φουρτούνες, ἀφοῦ πολλὲς τους πέρασαν καὶ ξεχάστηκαν, καὶ ἐκεῖνῃ ἀκόμα ὁ π ὶ ὁ ρ χ ε ι, ἄλλο ὄνομα νὰ τῆς βρῶ δὲν μποροῦσα παρὰ Θ ε ὅ τ η τ α. Στεκόμουν λοιπὸν ἀμήλητος καὶ ἀσάλευτος πάντα, καὶ λάτρευα τὴ Θ ε ὅ τ η τ α.

Εἶταν πρὸ βράδυ σὰν ἦρθε ὁ Ταγκόπουλος, γιὰ νὰ βοῦμε περίπατο. Βγήκαμε, καὶ περνούσαμε ἀπὸ τὸ Σύνταγμα, κόσμο γιομάτο τότε, νὰ πᾶμε κατὰ τίς Στῆλες.

— Νά τονά! Φωνάζει ἄξαφνα ἑξαλλος ὁ Ταγκόπουλος.

Εἶταν Ἐ κ ε ἷ ν ο ς. Εἶταν ἐκεῖνος ποῦ καὶ βλέπει καὶ λαλεῖ καὶ ψάλλει καὶ τραγουδᾷ καὶ σὲ λ ι ὠ ν ε ι (ὁ Ψυχάρης τὸ εἶπε αὐτὸ) μὲ τὴν ἀκατανόητῇ του ψυχῇ, εἶταν ὁ ἀκριβὸς μου ὁ «Κωστάκης» ὁ Πα-

λαμᾶς. Ὁ μεγάλος ἐρημνέας τοῦ παλιοῦ Παρθενώ-να, ὁ νέος μας ὁ ποιητικὸς Παρθενώνας, ποῦ τὰ θεῖκά του φτερούγια ὕψος δὲν ξέρουνε μῆτε βάθος, ἐπειδὴ φτερουγίζουν αὐτὰ παντοῦ.

Διαβάζοντας τοῦ Παλαμᾶ ἓνα ποίημα, ἡ καὶ μόνον τὸ πλατὺ ὄνομά του, φαντάζεσαι ἄξαφνα κα-νένα μεγαλοκάματο γίγαντα. Κι ὅμως εἶναι ζουμπουλάκι μόνον ὁ νόστιμος, ὁ μικρός, ὁ χαριτωμέ-νος μου ὁ Κωστάκης.

Ἐπρεπε νὰ τὸ βλέπῃς τὸ χρυσὸ προσωπάκι του ὅταν ὁ Ταγκόπουλος τοῦ εἶπε ποιὸς εἶμουν. Ἀχτινο-βόλῃς σὰν τὸν πρὸ λαμπρότερο στίχο του. Ἐμεινε ἄφωνος μὴν στιγμή. Μὰ ἔλεγε, τί δὲν ἔλεγε ἡ χαρού-μενη ὄψη του!

Εἶπαν πῶς εἶναι ἡσυχος ὁ Παλαμᾶς καὶ σιωπη-λός. Ἐγὼ τότε βρήκα ὁμιλητικὸ, καὶ μάλιστα μελω-δικὸ ἴσα μὲ τὰ ἔργα του. Ἐτρεχαν καὶ κατακυλού-σαν ποτάμι τὰ χρυσά, τὰ ὀνειριασμένα, καὶ συνάμα τὰ κριτικὰ λόγια του ὡρὲς καὶ ὡρὲς, καὶ ἐκεῖνῃ τῇ βρα-δυνὴ κοινὰ στίς Κολόννες, καὶ τὴν ἄλλην, στὸ λαμπρὸ περιβόλι τῆς Κηβισσῆς, ποῦ τόσο δημοφιλὴ τὴν περι-γραφε, καθὼς θὰ εἶδες, ὁ «Ἀῆμος Νησιώτης».

Ποτὲς ἡ ψυχὴ μου δὲν ἦπτε τόση—ἂ γ ἄ π η νὰ πῶ δὲν μπορῶ, ἀφοῦ ἔχω τὴ δική σου ἀγάπη—μὴ ἂ λ ή θ ε ι α μαζὶ καὶ ὁ μ ο ρ φ ι ἂ.

— Νὰ σοῦ γράψω τὸ τί ἔλεγε, εἶπες; Τὸ ἴδιο σὰ νὰ ζητᾷς νὰ στρεφογυρίσῃ ὁ νοῦς μου μέσα στῆς φαντασίας τὰς τῆς, νὰ βουτήξῃ μὲς στῆς ψυχῆς τίς φουρτούνες, νὰ πάρῃ ἀπ' ἄκρῃ σ' ἄκρῃ τὴν ἱστορία, καὶ νὰ γυρίσῃ μ' ἀχτίδας γοργάδα μὴ τὸνα, μὴ τῆλο σημάδι τῆς, νὰ κρίνῃ μ' ἀλάθευτῇ ζυγαρίᾳ τὰ πρὸ ψιλὰ, τὰ πρὸ δυσκολοπίαστα μαργαριτάρια ἐνὸς Σο-λωμοῦ, ἐνὸς Βασιλειῆ, ἐνὸς Ψυχάρη ἢ ἐνὸς Πάλλη, νὰ ξεχῶνῃ καὶ νὰ ξεδιαλύνῃ ξεχασμένα καὶ θαμ-πωμένα πετράδια παλιῶν ψαλιτῶν, ἀκόμα καὶ ξέ-νων—ἀδύνατα πρόματα μοῦ ζητᾷς. Πολὺ καλλίτερα θὰ κάμῃς, σὲ βεβαιώνω, ψυχῇ μου, νὰ διαβάσῃς, ἃς ποῦμε τὸν ἀμίμητο ἐκεῖνο «Ἀσπιδόλογο τοῦ Γύφτου», ποῦ τὸν διάβασε τότε τὸ Παλλῆ καὶ μοῦγρα-ψε, μὲ τὸν ἀπλό, μὰ ἀδίταγο τρόπο του, μὴ κρίσῃ ποῦ δὲν ταιριάζει ἐγὼ νὰ τῇ μεταπῶ, ἐπειδὴ ὁ ἴδιος πρέπει νὰ μᾶς τῇ δημοσιεύῃ μὴ μέρα.

Θυμᾶσαι σὰ μᾶς ἔλεγε ὁ φίλος ὁ Κάππας μας αὐτοῦ κάτου πῶς δὲν τὸν νοιώθει τὸν Παλαμᾶ; Κα-θόλου δὲν τὸ παραξενεύηκα, μὰ τὸν Παρθενῶνα! Γιατί—καθὼς τὸ εἶπε δὲ καὶ ὁ Δ. Νησιώτης—ὁ Πα-λαμᾶς ἀπλώνει σὰ μεγαλοφάνταστα καὶ παραρμόνια τραγούδια τοῦ ὀλοῦ τῆς Σ κ έ ψ η ς τῇ λαμπρόδαν.

Πρέπει λοιπὸν καὶ ἐμεῖς νὰ κρατᾷμε τοῦλάχιστο μὴ λ α μ π ἂ δ α ἀπὸ σκέψῃ, καὶ ἄλλῃ μὴ ἀπὸ μάθησῃ καὶ μελέτῃ, γιὰ νὰ χαροῦμε τὴν τέχνην του. Ὅποιος θέλει τὴν Τέχνην γλυκύποιο ζαχαρόνερο, δὴν λογά-κια ἀγάπης ἢ πόνου ἢ καὶ χαρᾶς, καὶ νοιώθει ἀπὸ αἴσθημα ἢ καὶ ἀπὸ Τέχνην, ἀπὸ Μεγάλῃ Τέχνῃ ὅμως ὄχι.

Ἔστερ' ἀπὸ τέτοιες ἀπόλαυτες, ἀδερφοῦλα μου, πῶς νὰ μὴ γυρίσω εὐτυχημένος; Καὶ πῶς νὰ μὴ σὲ λατρεύω ἀκόμα πρὸ βαθύτερα καὶ πρὸ πονεμένα; Μὲ τέτοια λατρεία θὰ σὲ θυμῇθῃ πάλε καὶ θὰ σοῦ ξαναγράψω, γιατί ἔχω ἀκόμα κάμποσα νὰ σοῦ πῶ.

Ὁ ἀδερφός σου

A. E.

— Ὁ κ. Καλοσύνης, Λατίνης ἀνὴρ καὶ λόγου του, ἔκανε μὴν κωμῶδιαν, ἐνῶ μποροῦσε ἀξιόλογα νὰ κάνει δυὸ καὶ τρεῖς; τὴν εἶπε ὁ Ὀμογενῆς, καὶ τὴν παράστησε στὴ Νεάπολιν τὴν περασμένη βδομάδα.

— Στὴν περίφημῃ αὐτῇ κωμῶδιαν βρισκόταν ὁ Ψυχάρης, ὁ Πάλλης καὶ κάθῃς δημοτικιστῆς, ἴσως γιατί δὲ στέλ-λουν ἔργα τους στὸ Λατίνειο, καὶ μέσα σ' ἄλλα παρευ-σιαζότανε, μᾶς εἶπαν, καὶ ἓνας ποιητῆς δημοτικιστῆς ποῦ διακόνει χρήματα ἀπὸ τὸν Ὀμογενῆ, ἀπαγγέλλοντάς του ποιήματα, ποῦ δὲ δημοσιεύονται οὔτε στὸν «Ἀκρίταν».

— Θὰ λέγαμε πῶς αὐτὸ εἶναι βρωμερὴ συκοφαντία, σὰν κάθε ἄλλῃ τῶν καθαρευουσιάνων, ἃ δὲ μαθαίναμε πῶς πέρει στὴν Αἴγυπτον ἓνας τάχα ποιητῆς καὶ τάχα δημο-τικιστῆς παράστησε τὴν ἴδιαν σκηνὴν στὸ φυσικὸ μὲ κάποιον Ὀμογενῆ καὶ ἐκεῖ κάτου.

— Πῆγε δηλ. σπῖτι τοῦ τὰ Χριστοῦγεννα, στάθηκε μπροστά του μεγαλόπρεπα, τοῦ ἀπάγγειλε τὰ Χριστού-γεννα, ἀριερωμένα στὴν κάσση του, καὶ ὕστερα μὲ τρόπο τοῦδειξε πῶς πρέπει νὰ πληρωθεῖ γιὰ τὸν κόπο του.

— Ὁ κ. Καλοσύνης αὐτῇ τῇ σκηνῇ, λένε, ξεμεταλ-λεύτηκε γιὰ νὰ βρῇ καὶ συκοφαντήσῃ τοὺς δημοτικι-στάδες, μὰ τόσο ἄσχημα τὴν ἔγραψε καὶ τόσο ἀνοστο τὴν ἔπαιξε ὁ θεατρίνος, ποῦ ἡ συκοφαντία καὶ ἡ βρισιὰ μετα-μορφώθηκε σ' ἐπαινὸς μας. Νὰ τί θὰ πεῖ Τέχνη μὴ φορᾷ!

Ἐνας λογιώτατος ὅταν ἀπάντησε κάποιον φίλο του τοῦ εἶπε:

— Ἀπόψε σ' εἶδα τὸν ὕπνο μου καὶ σὲ χαί-ρέτησα.

Κι ὁ ἄλλος:

— Νὰ μὲ συμπαθῇς ποῦ δὲν τὸ πρόσεξα.

Ἐνας λογιώτατος ἀγόρασε κάποτε σπῖτι καὶ σκύβοντας ἀπὸ τὸ παράθυρο ρωτοῦσε τοὺς διαβάτες: — Μοῦ μοιάζει;

— Σὰ θέλει ὁ θεός, τοῦ χρόνου.
— Καρκαθίζεις νὰ γενῇς μὴν μέρα.
— Εὐκαριστῶ, νάσαι καλά.
— Πάρε, Γιάννη, πάρε τὰ λουλούδια, καὶ μύ-ρισε μὲ δαῦτα τὴ θάλασσα. Κάλιο στὴ θάλασσα, κακόμοιρο παιδί, κάλιο στὴ θάλασσα.
— Μὰ τῶφερα τῆς κυρᾶ Θεανῶς...
— Τὸ ἴδιο θᾶνε... καλὰ, δὲς τὰ τῆς Θεανῶς...
— Μητέρα, εἶπα τότες χαϊράμενη, σὰν καλὸς εἶνε ὁ πατέρας σήμερα; τὸν ἀκούς, μητέρα;
Ἡ μητέρα δάκρυζε ἀκούγοντάς τον νὰ μιλῇ μὲ τέτοια καλωσύνη καὶ εὐγενικότη στὸ Γιάννη.
— Καλῶς τονε τὸ Γιάννη. Καλῶς τονε, εἶπαμε στὸ Γιάννη ποῦ τὸν εἶδαμε νὰ ρχεταί. Κεῖνος λα-χανίζοντας, καταιδρωμένος, μοῦ πρόσφερε τὰ λου-λούδια του, καὶ κατατρομασμένος ὅλο καὶ τήραζε κατὰ τὴν πόρτα μὴν ἔρχεται ὁ πατέρας. Στριφογύ-ριζε καὶ κοίταζε μὲς ξαφνιασμένος. Ὑστερα συνερ-χάμενος μὲ ζύγωσε καὶ μοῦ εἶπε σιγαλά.
— Τί ἔχει; Μὴ θύμωσες μὲ τὰ μένα;
— Ὅχι, δόλις Γιαννάκη, τοῦ εἶπα, καὶ τί ἔχει μὲ τὰ σένα;
— Μὰ ξέρω καὶ γώ. Παραξένο πράμα. Σὰν ἔενο μὲ κοίταζε. Εἶπα: πρῶτῃ βολὰ μπαίνω σὲ τοῦτο τὸ σπῖτι μὲ λουλούδια; Ἀχ, ἔτσι τό χει ἡ μοῖρα

μου μένα. Ὅλο νὰ σκοτᾷτω... Ὅλο καὶ νὰ μὲ συντυχαίνει ὁ σατανᾶς. Ὅλο ἀπὸ δῶ μέσα...

— Μὴ βλαστημᾷς, Γιάννη, τοῦ εἶπε ἡ μητέρα μου φεύγοντας μὲ τὴν ἀδερφοῦλα μου καὶ ἀφίνοντάς μας μόνονους.

— Μὴ βλαστημᾷς... Ποτὲς μου δὲ βλαστήμησα. Βοήθειά σας ἡ Θεοτόκος...

Σάπασε τότε, καὶ πάλι ταραγμένος ἀκούγε κά-ποιους χτύπους στὴ σκάλα.

— Ἐρχεται, μοῦ εἶπε...

— Μπὰ σὲ καλὸ σου, τί τρέμεις ἔτσι;

— Τρέμω... τρέμω... νὰ γιατί. Χτὲς μᾶζενα πεταλίδες στ' ἀκρογιάλι. Πέρασε ἀπὸ τὰ βράχια, μὲ καλημέρισε, καὶ μοῦ φώναζε νὰ πᾶω σιμά του. Ὑστερα σὰν ἐπῆγα μοῦ εἶπε σιγαλά.

— Εἶρεῖς τί σὲ κάνω...

— Γιατί, θεῖς; τοῦ εἶπα.

— Μὴν ξαναπατήσῃς τὸ πόδι σου στὸ σπῖτι, γιατί θὰ σὲ ἀνοίξω σὲ δυό. Πάντα καὶ σὺ μὲ τὰ λουλούδια σου... Τί δικόλο ἔχεις καὶ μάθησες τοὺς φράχτες, καὶ δὲν ἀφῆσες λουλούδι στὸν τόπο του... Τί ἔχεις μωρὲ καὶ σὺ;.. Μοῦλε;.. Ὅχι, μὰ τὸ ναί, ὄχι!.. Κάτι ἄλλο ἤθελα νὰ σοῦ εἰπῶ... ἂ, ναί, ἤθε-λα νὰ σὲ εἰπῶ μούτσε... τοῦ καρδιοῦ μου!.. Χά! χά!.. Χά!.. Ἐλα τότες μπορεῖς νὰ ρχεσαι σπῖτι μου...

ἀστεϊεύτηκα... μὰ κοίτα καλὰ ξέρεις, γιατί μὴ θαρρεῖς πῶς δὲν ἐρίζω ὅσους ζοῦνε στὴ στέγη μου;.. Μπὰ, τοὺς καλορίζω μαλιστα... Κι ἂν θές νὰ δο-κιμάσῃς, κλέψε κανέναν καὶ θὰ θαρραπῇς... Χά! χά! Οὐτε τοῦτο νὰ κάμῃς, οὔτε τῆλλο! Ἐλα, ἔλα, γιὰ σου Γιάννη!..

Ὑστερα σουφρώνοντας πάλε τὰ φρύδια καὶ τη-ράζοντας κατὰ τὰ βράχια ξαναεἶπε:

— Ὁ γοῦ, καὶ σὺ μαῦρος ἄνθρωπε. Ποῦ πᾶς καὶ τριγυρνᾷς ἐδῶθε κείθε;.. Ἐκρμένιστο καρδί. Κα-κότυχε ἄνθρωπε, δούλευε, πελῆκα, τρώχαι, σκάρες, ἴδρωνε. Ἰδρωνε, καὶ φτῖνε τὸ αἷμα, καὶ τί ἀπόλαψη στερνά;.. Τί τῶφελο;.. Ἐνα κέρατο χρυσό... ἓνα ἐλαφίσιο κερατάκι... Χά! χά! χά!.. Κακοντέλη μου Γιάννη, τί μωρὲ καὶ σὺ βουρλίστηκες;.. Γιὰ πὲς μου σ' ἀλήθεια, ζῆς μωρὲ στὴ θάλασσα, στὴ μεγάλη σου θάλασσα, καὶ γυρίζεις ἄλλου τὰ μάτια;.. Πὲς μου. Τί νοιώθεις;.. Πονᾷς πονεμένα, ἔλα τώρα, πὲς μου, καὶς πονεμένα;.. Σκάς, καὶ πάλε ξαναράβεσαι, λυώνεις σὰν τὸ χιόνι στὸν ἥλιο, ἀνεβάνεις κορφὲς καὶ γκρεμίζεις στίς ἄβυσσες;.. Καὶ πάλε πηδᾷς στὸ χορὸ τοῦ κυμάτου καὶ στὰ ξάρτια βρίσκεσαι, ταξιδεύεις στὰ νέφια καὶ φεύγεις σ' ἀγέρια; Ποῦ πᾶς, ποῦ σὲ φέρνει ἡ Μοῖρα, ἡ καὶ σὺ καθάληκες, μωρὲ, καὶ στέκεις καθαλῆρας;.. Κακοντέλη Γιάννη!..